

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนต้นแบบโครงการหลวงใช้ทฤษฎีและแนวคิด 3 ส่วน ประกอบด้วย แนวคิดคุณภาพชีวิต เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน แห่งสหประชาชาติ และแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping) เพื่อศึกษาความสอดคล้องของผลสัมฤทธิ์การพัฒนาแบบโครงการหลวงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และการประเมินผลสัมฤทธิ์ด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ในชุมชนต้นแบบโครงการหลวงที่เป็นกรณีศึกษา

2.1 แนวคิดคุณภาพชีวิต

องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1978) นิยามคุณภาพชีวิตหมายถึง ความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจ มีความสุข ความพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆ ที่มีส่วนสำคัญต่อบุคคลนั้นๆ ได้แก่ อาหาร สุขภาพอนามัย โภชนาการ การศึกษา สิ่งแวดล้อม รายได้ ที่อยู่อาศัย และทรัพยากร ในขณะที่องค์การอนามัยโลก (WHOQOL Group, 1995) ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ของแต่ละบุคคลที่มีต่อชีวิตของบุคคลนั้นๆ ในบริบทของวัฒนธรรมและสังคมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่เชื่อมโยงกับจุดมุ่งหมายและความคาดหวังของบุคคลนั้นๆ องค์การอนามัยโลก ได้พัฒนาเครื่องชี้วัดที่มีชื่อว่า The World Health Organization Quality of Life (WHOQOL) มีทั้งฉบับเต็มซึ่งมีทั้งสิ้น 100 ตัวชี้วัด และฉบับย่อซึ่งมี 26 ตัวชี้วัด WHOQOL นี้ มีทั้งสิ้น 6 ด้านด้วยกัน คือ สุขภาพกาย (physical health) สุขภาพจิต (psychological) ความเป็นอิสระเสรี (level of independence) สัมพันธภาพในสังคม (social relationship) สภาพแวดล้อม (environment) และสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ศาสนา และความเชื่อ

OECD (2011a) นิยามว่า คุณภาพชีวิตคือคุณลักษณะที่ไม่เป็นตัวเงินในระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งช่วยสร้างโอกาสของชีวิต มีมูลค่าในตัวเองภายใต้วัฒนธรรมและบริบทต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ Stiglitz, Sen และ Fitoussi ที่นิยามไว้ในปี ค.ศ. 2010 ว่าคุณภาพชีวิต คือ กลุ่มของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสิ่งที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิต ซึ่งนอกเหนือจากปัจจัยด้านวัตถุ (Stiglitz, Sen, & Fitoussi, 2010, p.41) จากแนวคิดของ the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress ซึ่ง OECD ได้พัฒนา The Better Life Index ที่ครอบคลุมปัจจัยที่มีความสำคัญกับชีวิตและสามารถสะท้อนให้เห็นคุณภาพชีวิตของคน เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับชาติได้ ซึ่งใน The Better Life Index มีองค์ประกอบ 11 ด้าน ได้แก่ ชุมชน (community) การศึกษา (education) สิ่งแวดล้อม (environment) การมีส่วนร่วมภาคประชาชน (civic engagement) สุขภาพ (health) ที่อยู่อาศัย (housing) รายได้ (income) งาน (jobs) ความพึงพอใจในชีวิต (life satisfaction) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (safety) และความสมดุลของการทำงานและการใช้ชีวิต (work-life balance)

Sandbichler *et al.* (2013) ได้ศึกษาผลกระทบของโครงการการลงทุนในฟาร์มต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในออสเตรเลีย สำนวความเข้าใจในนิยามคุณภาพชีวิต (quality of life) ที่ครอบคลุมทั้งมิติเชิงประจักษ์และเชิงการให้คุณค่า ซึ่งเกษตรกรเป็นผู้ให้คะแนนความพึงพอใจองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตที่กำหนดไว้ 10 ข้อ โดยคะแนนความพึงพอใจและคะแนนความสำคัญ 1 ถึง 5 จากน้อยที่สุดไปมากที่สุด เพื่อหาคะแนนดัชนีคุณภาพชีวิต (quality of life index) ทั้งนี้เกษตรกรต้องให้คะแนนในปีก่อนและหลังโครงการ เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต 10 ข้อ ดังนี้

- (1) การทำงานในฟาร์มของตัวเอง (working on one's own farm)
- (2) การศึกษา (amount of education)
- (3) รายได้ (income)
- (4) มาตรฐานการใช้ชีวิต (standard of living)
- (5) ชีวิตของครอบครัว (family life)
- (6) สิ่งแวดล้อมทางสังคม (social environment)
- (7) สถานภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจ (political and economic conditions)
- (8) เวลาพักผ่อน
- (9) สุขภาพ
- (10) คุณค่าและศาสนา (values and religion)

2.2 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาของโลกสำหรับช่วงระยะเวลา 15 ปี (พ.ศ. 2558-2573) มีองค์ประกอบความสำเร็จของการพัฒนาที่ยั่งยืน 5 มิติ (5Ps) ประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คน (People) การสร้างความมั่งคั่ง (Prosperity) การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (Planet) การส่งเสริมสังคมสงบสุข (Peace) และการเสริมสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือ (Partnership) ประกอบด้วย 17 เป้าหมาย 169 เป้าประสงค์ (สหประชาชาติ ประเทศไทย, 2565) มีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ
ที่มา: <https://thailand.un.org/th/sdgs>

เป้าหมายที่1: จัดความยากจนทุกรูปแบบในทุกพื้นที่

- 1.1 ภายในปี พ.ศ. 2573 จัดความยากจนรุนแรงทั้งหมด ซึ่งในปัจจุบันวัดจากคนที่มีความยากจนรายวันต่ำกว่า \$1.25 ต่อวัน
- 1.2 ลดสัดส่วนชาย หญิง และเด็กในทุกช่วงวัยที่อยู่ภายใต้ความยากจนในทุกมิติ (ตามนิยามของแต่ละประเทศ) ให้ลดลงอย่างน้อยครึ่งหนึ่ง ภายในปี พ.ศ. 2573
- 1.3 ดำเนินการให้เป็นผลตามระบบและมาตรการคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมของแต่ละประเทศ และให้ครอบคลุมถึงกลุ่มที่ยากจนและเปราะบาง ภายในปี พ.ศ. 2573
- 1.4 ภายในปี พ.ศ. 2573 สร้างหลักประกันว่าชายและหญิงทุกคน โดยเฉพาะคนยากจนและกลุ่มผู้เปราะบาง มีสิทธิเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการเข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐาน การถือกรรมสิทธิ์ และใช้ประโยชน์เหนือที่ดินและทรัพย์สิน
- 1.5 ภายในปี พ.ศ. 2573 สร้างภูมิคุ้มกันและลดการเปิดรับและความเปราะบางต่อเหตุรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับภูมิอากาศและภัยพิบัติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้กับผู้ที่ยากจนและอยู่ในสถานะเปราะบาง
  - 1.a สร้างหลักประกันว่ามีการระดมทรัพยากรอย่างมีนัยสำคัญจากหลากหลายแหล่งที่มา ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมความร่วมมืออื่นในการพัฒนาเพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนามีวิธีการที่เพียงพอและสามารถคาดการณ์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุดใน การดำเนินการตามโครงการ และนโยบายจัดความยากจนในทุกมิติ
  - 1.b สร้างกรอบการดำเนินงานด้านนโยบายที่แข็งแกร่งในระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับระหว่างประเทศ และยุทธศาสตร์การพัฒนาที่คำนึงถึงความละเอียดอ่อน ด้านเพศสภาพ และคนยากจน เพื่อสนับสนุนการลงทุนเพื่อจัดความยากจนให้เพิ่มขึ้น

เป้าหมายที่ 2: ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน

- 2.1 ยุติความหิวโหยและสร้างหลักประกันให้ทุกคน โดยเฉพาะที่ยากจนและอยู่ในสถานะเปราะบาง รวมถึงทารกได้เข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีโภชนาการและเพียงพอตลอดทั้งปีภายในปี พ.ศ. 2573
- 2.2 ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบและแก้ไขปัญหาความต้องการสารอาหารของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร และผู้สูงอายุภายในปี พ.ศ. 2573 รวมถึงบรรลุเป้าหมายที่ตกลงร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะแคระแกร็นและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี
- 2.3 เพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็ก โดยเฉพาะผู้หญิง คนพื้นเมือง เกษตรกรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมง ให้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า โดยรวมถึงการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากร ปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกฟาร์ม อย่างปลอดภัยและเท่าเทียมภายในปี พ.ศ. 2573
- 2.4 สร้างหลักประกันว่าจะมีระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนและดำเนินการตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่มีภูมิคุ้มกันที่จะเพิ่มผลิตภาพและการผลิต ซึ่งจะช่วยรักษาระบบนิเวศ เสริมขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะอากาศรุนแรง ภัยแล้ง อุทกภัยและภัยพิบัติอื่นๆ และจะช่วยพัฒนาที่ดินและคุณภาพดินอย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ. 2573

- 2.5 คงความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูกในไร่นา สัตว์ที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์เหล่านั้น รวมถึงให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่มีการจัดการที่ดีและมีความหลากหลายทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ และสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรทางพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม และเท่าเทียม ตามที่ตกลงกันระหว่างประเทศ ภายในปี พ.ศ. 2573
- 2.a เพิ่มการลงทุนตลอดจนการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การวิจัยเกษตรและการขยายบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการทำธนาคารยีนของพืชและสัตว์ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด
- 2.b แก้ไขและป้องกันการกีดกันและการบิดเบือนทางการค้าในตลาดเกษตรโลก รวมถึงการจัดการอุดหนุนสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกทุกรูปแบบและมาตรการเพื่อการส่งออกทุกแบบที่ให้ผลในลักษณะเดียวกันโดยให้เป็นไปตามอาณัติของกรอบการพัฒนาโดฮา
- 2.c เลือกใช้มาตรการที่สร้างหลักประกันได้ว่าตลาดโลกมีอาหารและตลาดอนุพันธ์สามารถทำงานได้อย่างเหมาะสมและอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของตลาดและข้อมูลสำรองอาหารได้อย่างทันการณ์ เพื่อจำกัดความผันผวนของราคาอาหารอย่างรุนแรง

เป้าหมายที่ 3: สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย

- 3.1 ลดอัตราการตายของมารดาทั่วโลกให้ต่ำกว่า 70 ต่อการเกิดมีชีพ 1 แสนคนภายในปี พ.ศ. 2573
- 3.2 ยุติการตายที่ป้องกันได้ของทารกแรกเกิดและเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี โดยทุกประเทศมุ่งลดอัตราการตายในทารกลงให้ต่ำถึง 12 คนต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน และลดอัตราการตายในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ลงให้ต่ำถึง 25 คนต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ภายในปี พ.ศ. 2573
- 3.3 ยุติการแพร่กระจายของเอดส์ วัณโรค มาลาเรีย และโรคเขตร้อนที่ถูกละเลยและต่อสู้กับโรคติดต่อ อักเสบ โรคติดต่อทางน้ำ และโรคติดต่ออื่นๆ ภายในปี พ.ศ. 2573
- 3.4 ลดการตายก่อนวัยอันควรจากโรคไม่ติดต่อให้ลดลงหนึ่งในสามผ่านทางการป้องกันและการรักษาโรคและสนับสนุนสุขภาพจิตและความเป็นอยู่ที่ดีภายในปี พ.ศ. 2573
- 3.5 เสริมสร้างการป้องกันและการรักษาการใช้สารในทางที่ผิด ซึ่งรวมถึงการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิดและการใช้แอลกอฮอล์ในทางอันตราย
- 3.6 ลดจำนวนการตายและบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนทั่วโลกลงครึ่งหนึ่ง ภายในปี พ.ศ. 2563
- 3.7 สร้างหลักประกันว่ามีการเข้าถึงบริการข้อมูลการให้การศึกษาเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์โดยถ้วนหน้า รวมถึงการวางแผนครอบครัวและการผสมพันธุ์ในยุทธศาสตร์และแผนงานระดับชาติ ภายในปี พ.ศ. 2573
- 3.8 บรรลุการมีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้ารวมถึงการป้องกันความเสี่ยงทางการเงิน การเข้าถึงการบริการสาธารณสุขจำเป็นที่มีคุณภาพ และเข้าถึงยาและวัคซีนจำเป็นที่ปลอดภัย มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และมีราคาที่สามารถซื้อหาได้
- 3.9 ลดจำนวนการตายและการป่วยจากสารเคมีอันตรายและการปนเปื้อนและมลพิษทาง อากาศ น้ำ และดิน ให้ลดลงอย่างมากภายในปี พ.ศ. 2573

- 3.a เสริมการดำเนินงานของกรอบอนุสัญญาขององค์การอนามัยโลกว่าด้วยการควบคุมยาสูบในทุกประเทศตามความเหมาะสม
- 3.b สนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาวัคซีนและยา สำหรับโรคติดต่อและไม่ติดต่อที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประเทศกำลังพัฒนา ให้มีการเข้าถึงยาและวัคซีนจำเป็นในราคาที่สามารถซื้อหาได้ตามปณณญาโธฮาความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าและการสาธารณสุขซึ่งเน้นย้ำสิทธิสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่จะใช้บทบัญญัติในความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าอย่างเต็มที่ในเรื่องการผ่อนปรนเพื่อจะปกป้องสุขภาพสาธารณะและโดยเฉพาะการเข้าถึงยาโดยถ้วนหน้า
- 3.c เพิ่มการใช้เงินที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและการสรรหาการพัฒนา การฝึกฝนและการเก็บรักษา กำลังคนด้านสุขภาพในประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุดและรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก
- 3.d เสริมขีดความสามารถสำหรับทุกประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาในเรื่องการแจ้งเตือนล่วงหน้า การลดความเสี่ยง และการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสุขภาพในระดับประเทศและระดับโลก

เป้าหมายที่ 4: สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- 4.1 สร้างหลักประกันว่าเด็กชายและเด็กหญิงทุกคนสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมและไม่มีค่าใช้จ่ายนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิภาพภายในปี พ.ศ. 2573
- 4.2 สร้างหลักประกันว่าเด็กชายและเด็กหญิงทุกคนเข้าถึงการพัฒนา การดูแล และการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพ ภายในปี พ.ศ. 2573 เพื่อให้เด็กเหล่านั้นมีความพร้อมสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษา
- 4.3 ให้ชายและหญิงทุกคนเข้าถึงการศึกษาวิชาเทคนิค อาชีวศึกษา อุดมศึกษา รวมถึงมหาวิทยาลัยที่มีราคาที่สามารถจ่ายได้และมีคุณภาพ ภายในปี พ.ศ. 2573
- 4.4 เพิ่มจำนวนเยาวชนและผู้ใหญ่ที่มีทักษะที่จำเป็นรวมถึงทักษะทางเทคนิคและอาชีพสำหรับการจ้างงาน การมีงานที่ดีและการเป็นผู้ประกอบการภายในปี พ.ศ. 2573
- 4.5 ขจัดความเหลื่อมล้ำทางเพศในการศึกษาและสร้างหลักประกันว่ากลุ่มที่เปราะบางซึ่งรวมถึงผู้พิการ ชนพื้นเมือง และเด็กเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอาชีพทุกระดับอย่างเท่าเทียม ภายในปี พ.ศ. 2573
- 4.6 สร้างหลักประกันว่าเยาวชนทุกคนและผู้ใหญ่ในสัดส่วนสูงทั้งชายและหญิงสามารถอ่านออก เขียนได้ และคำนวณได้ภายในปี พ.ศ. 2573
- 4.7 สร้างหลักประกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมไปถึงการศึกษาสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างเพศ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความสงบสุขและไม่ใช้ความรุนแรง การเป็นพลเมืองของโลกและความนิยมในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมีส่วนร่วมของวัฒนธรรมต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในปี พ.ศ. 2573

- 4.a สร้างและยกระดับอุปกรณ์และเครื่องมือทางการศึกษาที่อ่อนไหวต่อเด็ก ผู้พิการ และ เพศภาวะ ให้มีสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ปลอดภัยปราศจากความรุนแรงครอบคลุม และมีประสิทธิผลสำหรับทุกคน
- 4.b ขยายจำนวนทุนการศึกษาในทั่วโลกที่ให้สำหรับประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะประเทศ พัฒนาน้อยที่สุด รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็กและประเทศในแอฟริกาในการสมัคร เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา รวมถึงการฝึกอาชีพและโปรแกรมด้านเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารด้านเทคนิค วิศวกรรม และวิทยาศาสตร์ ในประเทศพัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ภายในปี พ.ศ. 2563
- 4.c เพิ่มจำนวนครูที่มีคุณภาพรวมถึงการดำเนินการผ่านทางความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการฝึกอบรมครูในประเทศกำลังพัฒนาเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และ รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก ภายในปี พ.ศ. 2573

เป้าหมายที่ 5: บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่มสตรีและเด็กหญิง

- 5.1 ยุติการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิงและเด็กหญิงในทุกที่
- 5.2 จัดความรุนแรงทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิงและเด็กหญิงทั้งในที่สาธารณะและที่รโหฐาน รวมถึง การค้ามนุษย์ การกระทำทางเพศ และการแสวงประโยชน์ในรูปแบบอื่น
- 5.3 จัดแนวปฏิบัติที่เป็นภัยทุกรูปแบบ อาทิ การแต่งงานในเด็กก่อนวัยอันควรโดยการบังคับและ การทำลายอวัยวะเพศหญิง
- 5.4 ยอมรับและให้คุณค่าต่อการดูแลและการทำงานบ้านแบบไม่ได้รับค่าจ้าง โดยจัดเตรียมบริการ สาธารณะ โครงสร้างพื้นฐานและนโยบายการคุ้มครองทางสังคมให้ และสนับสนุนความรับผิดชอบ ร่วมกันภายในครัวเรือนและครอบครัวตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ
- 5.5 สร้างหลักประกันว่า ผู้หญิงมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิผลและมีโอกาสที่เท่าเทียม ในการเป็นผู้นำในทุกระดับของการตัดสินใจในทางการเมือง เศรษฐกิจและภาคสาธารณะ
- 5.6 สร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงสุขภาพทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์และสิทธิการเจริญพันธุ์ โดยถ้วนหน้า ตามที่ตกลงในแผนปฏิบัติการของการประชุมนานาชาติว่าด้วยประชากรและ การพัฒนาและแผนปฏิบัติการปักกิ่งและเอกสารผลลัพธ์ของการประชุมทบทวนเหล่านั้น
- 5.a ดำเนินการปฏิรูปเพื่อให้ผู้หญิงมีสิทธิที่เท่าเทียมในทรัพยากรทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการเข้า เป็นเจ้าของที่ดิน การควบคุมที่ดินและทรัพย์สินในรูปแบบอื่น การบริการทางการเงิน การรับมรดกและทรัพยากรธรรมชาติ ตามกฎหมายของประเทศ
- 5.b เพิ่มทุนการใช้เทคโนโลยีโดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการให้อำนาจแก่ผู้หญิง
- 5.c เลือกใช้และเสริมความเข้มแข็งแก่นโยบายที่ดีและกฎระเบียบที่บังคับใช้ได้เพื่อส่งเสริม ความเสมอภาคระหว่างเพศและการให้อำนาจแก่ผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคนในทุกระดับ

เป้าหมายที่ 6: สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

- 6.1 บรรลุเป้าหมายการให้ทุกคนเข้าถึงน้ำดื่มที่ปลอดภัยและมีราคาที่สามารถซื้อหาได้ ภายในปี พ.ศ. 2573
- 6.2 บรรลุเป้าหมายการให้ทุกคนเข้าถึงสุขอนามัยที่พอเพียงและเป็นธรรม และยุติการขับถ่ายในที่โล่ง โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อความต้องการของผู้หญิง เด็กหญิง และกลุ่มที่อยู่ใต้สถานการณ์ที่เปราะบาง ภายในปี พ.ศ. 2573
- 6.3 ยกระดับคุณภาพน้ำโดยลดมลพิษ ขจัดการทิ้งขยะ ลดการปล่อยสารเคมีและวัสดุอันตราย ลดสัดส่วนน้ำเสียที่ไม่ผ่านกระบวนการลงครึ่งหนึ่งและเพิ่มการนำกลับมาใช้ใหม่ทั่วโลก ภายในปี พ.ศ. 2573
- 6.4 เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำในทุกภาคส่วนและสร้างหลักประกันว่าจะมีการใช้น้ำและจัดหาน้ำที่ยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำและลดจำนวนประชาชนที่ประสบความทุกข์จากการขาดแคลนน้ำ ภายในปี พ.ศ. 2573
- 6.5 ดำเนินการบริหารจัดการน้ำแบบองค์รวมในทุกระดับ รวมถึงผ่านทางความร่วมมือระหว่างเขตแดนตามความเหมาะสม ภายในปี พ.ศ. 2573
- 6.6 ปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำรวมถึงภูเขา ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ แม่น้ำ ชั้นหินอุ้มน้ำ และทะเลสาบ ภายในปี พ.ศ. 2563
  - 6.a ขยายความร่วมมือระหว่างประเทศและการสนับสนุนการเสริมสร้างขีดความสามารถให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาในกิจกรรมและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำและสุขอนามัยซึ่งรวมถึงด้านการเก็บน้ำ การขจัดเกลือ การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการน้ำเสีย เทคโนโลยีการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่
  - 6.b สนับสนุนและเพิ่มความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการจัดการน้ำและสุขอนามัย

เป้าหมายที่ 7: สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ที่ยั่งยืนในราคาที่ย่อมเยา

- 7.1 สร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงบริการพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้และเชื่อถือได้ ภายในปี พ.ศ. 2573
- 7.2 เพิ่มสัดส่วนของพลังงานทดแทนในการผสมผสานการใช้พลังงานของโลกภายในปี พ.ศ. 2573
- 7.3 เพิ่มอัตราการปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้พลังงานของโลกให้เพิ่มขึ้น 2 เท่า ภายในปี พ.ศ. 2573
  - 7.a ยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศในการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงการวิจัยและเทคโนโลยีพลังงานที่สะอาด รวมถึงพลังงานทดแทน ประสิทธิภาพการใช้พลังงานและเทคโนโลยี เชื้อเพลิงฟอสซิลขั้นสูงและสะอาด และสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานและเทคโนโลยีพลังงานสะอาดภายในปี พ.ศ. 2573
  - 7.b ขยายโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับการจัดส่งบริการพลังงานที่เป็นสมัยใหม่และยั่งยืนให้โดยถ้วนหน้าในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุดและรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก ภายในปี พ.ศ. 2573

เป้าหมายที่ 8: ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่มีผลผลิตภาพ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน

- 8.1 ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจต่อหัวประชากรมีความยั่งยืนตามบริบทของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของประเทศพัฒนาน้อยที่สุดมีการขยายตัวอย่างน้อยร้อยละ 7 ต่อปี
- 8.2 บรรลุการมีผลผลิตภาพทางเศรษฐกิจในระดับที่สูงขึ้นผ่านการทำให้หลากหลาย การยกระดับเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการมุ่งเน้นในภาคส่วนที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและใช้แรงงานเข้มข้น
- 8.3 ส่งเสริมนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่สนับสนุนกิจกรรมที่มีผลผลิตภาพ การสร้างงานที่สมควร ความเป็นผู้ประกอบการ ความสร้างสรรค์และนวัตกรรมและส่งเสริมการเกิดและการเติบโตของวิสาหกิจรายย่อยขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งรวมถึงการเข้าถึงบริการทางการเงิน
- 8.4 พัฒนาความมีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของโลกในการบริโภคและการผลิต และพยายามที่จะตัดความเชื่อมโยงระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและการทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ซึ่งเป็นไปตามกรอบการดำเนินงาน 10 ปี ของแผนการทำงานเพื่อการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน โดยมีประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นผู้นำในการดำเนินการไปจนถึงปี พ.ศ. 2573
- 8.5 บรรลุการจ้างงานเต็มที่มีผลผลิตภาพ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับหญิงและชายทุกคนรวมถึงเยาวชนและผู้มีภาวะทุพพลภาพและให้มีการจ่ายที่เท่าเทียมสำหรับงานที่มีคุณค่าเท่าเทียมกัน
- 8.6 ลดสัดส่วนของเยาวชนที่ไม่มีงานทำ ที่ไม่มีการศึกษา และที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม ภายในปี พ.ศ. 2563
- 8.7 ดำเนินมาตรการโดยทันทีและมีประสิทธิภาพเพื่อขจัดแรงงานบังคับ ยุติความเป็นทาสสมัยใหม่ และการค้ามนุษย์ ยับยั้งและกำจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายที่สุด ซึ่งรวมถึงการเกณฑ์และการใช้ทหารเด็ก และยุติการใช้แรงงานเด็กในทุกรูปแบบ ในปี พ.ศ. 2568
- 8.8 ปกป้องสิทธิแรงงานและส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและมั่นคงสำหรับผู้ทำงานทุกคนรวมถึงผู้ทำงานต่างด้าว โดยเฉพาะหญิงต่างด้าวและผู้ทำงานเสี่ยงอันตราย
- 8.9 ในปี พ.ศ. 2573 วางแผนและดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่สร้างงานและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์
- 8.10 เสริมความแข็งแกร่งของสถาบันทางการเงินภายในประเทศเพื่อส่งเสริมและขยายการเข้าถึงการธนาคาร การประกัน และบริการทางการเงินแก่ทุกคน
  - 8.a เพิ่มความช่วยเหลือเพื่อการค้า (Aid for Trade) สำหรับประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด รวมถึงผ่านช่องทางของกรอบการทำงานแบบบูรณาการสำหรับความช่วยเหลือทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการค้าแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด
  - 8.b พัฒนาและทำให้เกิดการดำเนินงานของยุทธศาสตร์โลกสำหรับการจ้างงานในเยาวชนและดำเนินงานตามข้อตกลงเรื่องงานของโลกขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ภายในปี พ.ศ. 2563

เป้าหมายที่ 9: สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุม และยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

- 9.1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพ เชื่อถือได้ ยั่งยืนและมีความทนทานซึ่งรวมถึงโครงสร้างพื้นฐาน ภูมิภาคและที่ข้ามเขตแดนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ โดยมุ่งไปที่การเข้าถึงได้ในราคาที่สามารถจ่ายได้และเท่าเทียมสำหรับประชาชนทุกคน
- 9.2 ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และภายในปี พ.ศ. 2573 ให้เพิ่มส่วนแบ่งของอุตสาหกรรมในการจ้างงานและผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ โดยให้เป็นไปตามสถานะแวดล้อมของประเทศและให้เพิ่มส่วนแบ่งขึ้นเป็น 2 เท่าในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด
- 9.3 เพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงินโดยรวมถึงเครดิตในราคาที่สามารถจ่ายได้ให้แก่อุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดเล็กโดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาและให้เพิ่มการผนวกกลุ่มเหล่านี้ เข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่าและตลาด
- 9.4 ยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและปรับปรุงอุตสาหกรรม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนโดยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร การใช้เทคโนโลยี และกระบวนการทางอุตสาหกรรมที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยทุกประเทศดำเนินการตามขีดความสามารถของแต่ละประเทศ ภายในปี พ.ศ. 2573
- 9.5 เพิ่มทุนการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ระดับขีดความสามารถเทคโนโลยีของภาคอุตสาหกรรมในทุกประเทศ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา และให้ภายในปี พ.ศ. 2573 มีการส่งเสริมนวัตกรรมและให้เพิ่มจำนวนผู้ทำงานวิจัยและพัฒนาต่อประชากร 1 ล้านคน และการใช้จ่ายในภาคสาธารณะและเอกชนในการวิจัยและพัฒนาให้เพิ่มมากขึ้น
  - 9.a อำนวยความสะดวกการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืนและทนทานในประเทศกำลังพัฒนา ผ่านทางการยกระดับการสนับสนุนทางการเงิน เทคโนโลยีและด้านวิชาการให้แก่ประเทศในแอฟริกา ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล และรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นหมู่เกาะขนาดเล็ก
  - 9.b สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีการวิจัยและนวัตกรรมภายในประเทศกำลังพัฒนารวมถึงการให้มีสภาพแวดล้อมทางนโยบายที่นำไปสู่ความหลากหลายของอุตสาหกรรมและการเพิ่มมูลค่าของสินค้าโภคภัณฑ์
  - 9.c เพิ่มการเข้าถึงเทคโนโลยีด้านข้อมูลและการสื่อสารและจัดให้มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตโดยถ้วนหน้าในราคาที่สามารถจ่ายได้สำหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ภายในปี พ.ศ. 2563

เป้าหมายที่ 10: ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ

- 10.1 ให้บรรลุอย่างต่อเนื่องและคงการเติบโตของรายได้ในกลุ่มประชากร ร้อยละ 40 ที่ยากจนที่สุดในอัตราที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ภายในปี พ.ศ. 2573
- 10.2 ให้อำนาจและส่งเสริมความครอบคลุมด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองสำหรับทุกคนโดยไม่คำนึงถึงอายุ เพศ ความบกพร่องทางร่างกาย เชื้อชาติ ชาติ พันธุ์ แหล่งกำเนิด ศาสนา หรือสถานะทางเศรษฐกิจหรืออื่นๆ ภายในปี พ.ศ. 2573
- 10.3 สร้างหลักประกันว่าจะมีโอกาสที่เท่าเทียมและลดความไม่เสมอภาคของผลลัพธ์รวมถึงโดยการขจัดกฎหมาย นโยบาย และแนวทางปฏิบัติที่เลือกปฏิบัติและส่งเสริมการออกกฎหมาย นโยบายและการกระทำที่เหมาะสมในเรื่องนี้

- 10.4 เลือกใช้นโยบายโดยเฉพาะนโยบายการคลัง ค่าจ้าง และการคุ้มครองทางสังคม และให้บรรลุความเสมอภาคยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- 10.5 พัฒนากฎระเบียบและการติดตามตรวจสอบตลาดการเงินและสถาบันการเงินของโลกและเสริมความแข็งแกร่งในการดำเนินการกฎระเบียบดังกล่าว
- 10.6 สร้างหลักประกันว่าจะมีตัวแทนและเสียงสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในการตัดสินใจของสถาบันทางเศรษฐกิจและการเงินระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้สถาบันมีประสิทธิภาพ เชื่อถือได้ มีความรับผิดชอบและชอบธรรมมากขึ้น
- 10.7 อำนวยความสะดวกในการอพยพและเคลื่อนย้ายคนให้เป็นไปด้วยความสงบปลอดภัยเป็นไปตามระเบียบและมีความรับผิดชอบรวมถึงผ่านทางการดำเนินงานตามนโยบายด้านการอพยพที่มีการวางแผนและการจัดการที่ดี
  - 10.a ดำเนินการตามหลักการปฏิบัติที่เป็นพิเศษและแตกต่างสำหรับประเทศกำลังพัฒนาเฉพาะอย่างยิ่งประเทศพัฒนาน้อยที่สุด เป็นไปตามความตกลงองค์การการค้าโลก
  - 10.b สนับสนุนการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการและการไหลของเงิน ซึ่งรวมถึงการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศไปยังรัฐที่มีความจำเป็นมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนาน้อยที่สุด ประเทศในแอฟริกา รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก และประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล โดยให้เป็นไปตามแผนและแผนงานของประเทศเหล่านั้น
  - 10.c ลดค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมของการส่งเงินกลับประเทศของผู้อพยพ (migrant remittance) ให้ต่ำกว่าร้อยละ 3 และจัดการชำระเงินระหว่างประเทศ (remittance corridors) ที่มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าร้อยละ 5 ภายใน ปี พ.ศ. 2573

เป้าหมายที่ 11: ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกันและยั่งยืน

- 11.1 สร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงที่อยู่อาศัยและการบริการพื้นฐานที่พอเพียง ปลอดภัย และในราคาที่สามารถจ่ายได้ และยกระดับชุมชนแออัดภายในปี พ.ศ. 2573
- 11.2 จัดให้มีการเข้าถึงระบบคมนาคมขนส่งที่ยั่งยืนเข้าถึงได้ปลอดภัยในราคาที่สามารถจ่ายได้สำหรับทุกคน พัฒนาความปลอดภัยทางถนน โดยการขยายการขนส่งสาธารณะและคำนึงเป็นพิเศษถึงกลุ่มคนที่อยู่ในสถานการณ์ที่เปราะบาง ผู้หญิง เด็ก ผู้มีความบกพร่องทางร่างกายและผู้สูงอายุภายในปี พ.ศ. 2573
- 11.3 ยกระดับการพัฒนาเมืองและขีดความสามารถให้ครอบคลุมและยั่งยืนเพื่อการวางแผนและการบริหารจัดการการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์อย่างมีส่วนร่วม บูรณาการและยั่งยืนในทุกประเทศภายในปี พ.ศ. 2573
- 11.4 เสริมความพยายามที่จะปกป้องและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของโลก
- 11.5 ลดจำนวนการตายและจำนวนคนที่ได้รับผลกระทบและลดการสูญเสียโดยตรงทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของโลกที่เกิดจากภัยพิบัติ ซึ่งรวมถึงภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องกับน้ำโดยมุ่งเป้าปกป้องคนจนและคนที่อยู่ในสถานการณ์ที่เปราะบาง ภายในปี พ.ศ. 2573
- 11.6 ลดผลกระทบทางลบของเมืองต่อสิ่งแวดล้อมต่อหัวประชากรโดยรวมถึงการให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อคุณภาพอากาศและการจัดการของเสียของเทศบาลและอื่นๆ ภายในปี พ.ศ. 2573

- 11.7 จัดให้มีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ปลอดภัยครอบคลุมและเข้าถึงได้โดยถ้วนหน้า โดยเฉพาะผู้หญิง เด็ก คนชรา และผู้มีความบกพร่องทางร่างกายภายในปี พ.ศ. 2573
- 11.a สนับสนุนการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในทางบวกระหว่างพื้นที่เมืองรอบเมือง และชนบท โดยการเสริมความแข็งแกร่งของการวางแผนการพัฒนาในระดับชาติและระดับภูมิภาค
- 11.b ภายในปี พ.ศ. 2563 เพิ่มจำนวนเมืองและกระบวนการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่เลือกใช้และดำเนินการตามนโยบายและแผนที่บูรณาการเพื่อนำไปสู่ความครอบคลุม ความมีประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร การลดผลกระทบและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีภูมิทัศน์ทางต่อภัยพิบัติ ให้พัฒนาและดำเนินการตามการบริหารความเสี่ยงจากภัยพิบัติแบบองค์รวมในทุกกระดับให้เป็นไปตามกรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558-2573
- 11.c สนับสนุนประเทศพัฒนาน้อยที่สุดรวมถึงผ่านทางความช่วยเหลือทางการเงินและวิชาการในการสร้างอาคารที่ยั่งยืนและทนทานโดยใช้วัสดุท้องถิ่น

เป้าหมายที่ 12: สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

- 12.1 ดำเนินการให้เป็นผลตามกรอบการดำเนินงานระยะ 10 ปี ว่าด้วยการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนทุกประเทศนำไปปฏิบัติ โดยประเทศพัฒนาแล้วเป็นผู้นำโดยคำนึงถึงการพัฒนาและขีดความสามารถของประเทศกำลังพัฒนา
- 12.2 บรรลุการจัดการที่ยั่งยืน และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพภายในปี พ.ศ. 2573
- 12.3 ลดขยะเศษอาหารของโลกลงครึ่งหนึ่งในระดับค้าปลีกและผู้บริโภคและลดการสูญเสียอาหารจากกระบวนการผลิตและห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยว ภายในปี พ.ศ. 2573
- 12.4 บรรลุเรื่องการจัดการสารเคมีและของเสียทุกชนิดตลอดวงจรชีวิตของสิ่งเหล่านั้นด้วยวิธีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่ตกลงกันแล้ว และลดการปลดปล่อยสิ่งเหล่านั้นออกสู่อากาศ น้ำ และดิน อย่างมีนัยสำคัญ เพื่อจะลดผลกระทบทางลบต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุดภายในปี พ.ศ. 2563
- 12.5 ลดการเกิดของเสียโดยให้มีการป้องกันการลดปริมาณการใช้ซ้ำและการนำกลับมาใช้ใหม่ภายในปี พ.ศ. 2573
- 12.6 สนับสนุนให้บริษัทโดยเฉพาะบริษัทข้ามชาติและบริษัทขนาดใหญ่รับแนวปฏิบัติที่ยั่งยืนไปใช้และผนวกข้อมูลด้านความยั่งยืนลงในวงจรการรายงานของบริษัทเหล่านั้น
- 12.7 ส่งเสริมแนวปฏิบัติด้านการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐที่ยั่งยืนตามนโยบายและการให้ลำดับความสำคัญของประเทศ
- 12.8 สร้างหลักประกันว่าประชาชนในทุกแห่งมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องและความตระหนักถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนและวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติภายในปี พ.ศ. 2573
- 12.a สนับสนุนประเทศกำลังพัฒนาในการเสริมความแข็งแกร่งของขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะขับเคลื่อนไปสู่รูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนยิ่งขึ้นของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น
- 12.b พัฒนาและใช้เครื่องมือติดตามผลกระทบการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนซึ่งสร้างงานและส่งเสริมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

- 12.c ทำให้การอุดหนุนเชื้อเพลิงฟอสซิลที่ไร้ประสิทธิภาพและนำไปสู่การบริโภคที่สิ้นเปลือง มีความสมเหตุสมผลโดยการจัดการปิดเปิดทางการตลาด โดยให้สอดคล้องสถานะแวดล้อมของประเทศรวมถึงการปรับโครงสร้างภาษีและเลิกการอุดหนุนที่เป็นภัย เหล่านั้นในที่ยังมีการใช้อยู่เพื่อให้สะท้อนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงอย่างเต็มที่ ถึงความจำเป็นและเงื่อนไขที่เจาะจงของประเทศ กำลังพัฒนาและลดผลกระทบทางลบ ที่อาจเกิดขึ้นที่จะมีต่อการพัฒนาของประเทศเหล่านั้นในลักษณะที่เป็นการ คุ่มครอง หน่วยงานรับผิดชอบหลักร่วม

เป้าหมายที่ 13: ดำเนินมาตรการเร่งด่วนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

- 13.1 เสริมภูมิคุ้มกันและขีดความสามารถในการปรับตัวต่ออันตรายและภัยพิบัติทางธรรมชาติ ที่เกี่ยวข้องกับภูมิอากาศในทุกประเทศ
- 13.2 บูรณาการมาตรการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการวางแผนระดับชาติ
- 13.3 พัฒนาการศึกษ การสร้างความตระหนักรู้ และขีดความสามารถของมนุษย์และของสถาบัน ในเรื่องการลดผลกระทบและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเตือนภัยล่วงหน้า
- 13.a ดำเนินการให้เกิดผลตามพันธกรณีที่ผูกพันต่อประเทศพัฒนาแล้วซึ่งเป็นภาคีของ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่มีเป้าหมายร่วมกัน ระดมทุนจากทุกแหล่งให้ได้จำนวน 1 แสนล้านเหรียญสหรัฐต่อปี ภายในปี พ.ศ. 2563 เพื่อสนองความต้องการของประเทศกำลังพัฒนา ภายใต้บริบทของการดำเนินการ ลดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความโปร่งใสในการดำเนินงาน ตลอดจนจัดหาเงินทุนเพื่อให้กองทุน Green Climate Fund ดำเนินการได้เต็มที่โดยเร็ว
- 13.b ส่งเสริมกลไกที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการวางแผนและการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้อง กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างมีประสิทธิภาพในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และ รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก โดยให้ความสำคัญต่อผู้หญิง เยาวชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนชายขอบ

เป้าหมายที่ 14: อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

- 14.1 ภายในปี พ.ศ. 2568 ป้องกันและลดมลพิษทางทะเลทุกประเภทโดยเฉพาะจากกิจกรรม บนแผ่นดิน รวมถึงขยะทะเลและมลพิษของสารอาหาร (nutrient pollution)
- 14.2 ภายในปี พ.ศ. 2563 บริหารจัดการและปกป้องระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบเชิงลบที่มีนัยสำคัญและเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน รวมทั้งปฏิบัติการฟื้นฟู เพื่อความอุดมสมบูรณ์และมีผลิตภาพของมหาสมุทร
- 14.3 ลดและระบุมลพิษของภาวะความเป็นกรดในมหาสมุทรผ่านความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์ ในทุกระดับ

- 14.4 ภายในปี พ.ศ. 2563 กำกับการประมงและยุติการประมงที่ผิดกฎหมายการจับสัตว์น้ำที่เกินศักยภาพโดยไม่มีการรายงานและควบคุม รวมทั้งนำแผนการบริหารจัดการเชิงวิทยาศาสตร์มาปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อฟื้นฟูมวลสัตว์น้ำ (fish stock) ในเวลาที่สั้นที่สุดที่จะเป็นไปได้ อย่างน้อยที่สุดในระดับที่สามารถไปถึงระดับผลผลิตการประมงสูงสุดที่ยั่งยืน (maximum sustainable yield) ตามคุณลักษณะทางชีววิทยาของสัตว์น้ำเหล่านั้น
- 14.5 ภายในปี พ.ศ. 2563 อนุรักษ์พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งอย่างน้อยร้อยละ 10 ให้เป็นไปตามกฎหมายภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุดที่มีอยู่
- 14.6 ภายในปี พ.ศ. 2563 ยับยั้งรูปแบบการอุดหนุนที่ส่งเสริมให้เกิดการประมงที่เกินขีดจำกัด ขจัดการอุดหนุนที่มีส่วนทำให้เกิดการประมงที่ผิดกฎหมายที่ไม่มีการรายงานและที่ไม่มีการควบคุม และระงับการริเริ่มการอุดหนุนในลักษณะดังกล่าว ตระหนักว่าการปฏิบัติที่เป็นพิเศษและแตกต่างอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดควรเป็นส่วนควบในการเจรจาการอุดหนุนการประมงขององค์การการค้าโลก
- 14.7 ภายในปี พ.ศ. 2573 เพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่รัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็กและประเทศกลุ่มพัฒนาน้อยที่สุด จากการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน รวมถึงผ่านทางการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนในด้านการประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการท่องเที่ยว
- 14.a เพิ่มความรู้ทางวิทยาศาสตร์ พัฒนาขีดความสามารถในการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทะเล โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทะเลของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐบาล เพื่อจะพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของมหาสมุทรและเพิ่มพูนให้ความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลมีส่วนสนับสนุนการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนามากขึ้นเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็กและประเทศกลุ่มพัฒนาน้อยที่สุด
- 14.b จัดให้มีการเข้าถึงทรัพยากรทางทะเลและการตลาดสำหรับชาวประมงพื้นบ้านรายเล็ก
- 14.c เพิ่มพูนการอนุรักษ์และการใช้มหาสมุทรและทรัพยากรอย่างยั่งยืนโดยนำกฎหมายที่สะท้อนใน UNCLOS มาปฏิบัติซึ่งเป็นกรอบทางกฎหมายสำหรับการอนุรักษ์และการใช้มหาสมุทรและทรัพยากรอย่างยั่งยืนตามที่ระบุในย่อหน้าที่ 158 ของเอกสาร The Future We Want

เป้าหมายที่ 15: ปกป้อง ปันพ และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้กับการกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดิน และฟื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

- 15.1 สร้างหลักประกันว่าจะมีการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ระบบนิเวศบนบก ในน้ำจืด ในแผ่นดิน รวมทั้งบริการทางระบบนิเวศอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ ภูเขา และเขตแห้งแล้ง โดยเป็นไปตามข้อบังคับภายใต้ความตกลงระหว่างประเทศ ภายในปี พ.ศ. 2563
- 15.2 ส่งเสริมการดำเนินการด้านการบริหารจัดการป่าไม้ทุกประเภทอย่างยั่งยืน หยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่า ฟื้นฟูป่าที่เสื่อมโทรม และเพิ่มการปลูกป่าและฟื้นฟูป่าทั่วโลก ภายในปี พ.ศ. 2563

- 15.3 ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย พื้นฟูแผ่นดินที่เสื่อมโทรม รวมถึงแผ่นดินที่ได้รับผลกระทบจากการกลายสภาพเป็นทะเลทราย ความแห้งแล้ง และอุทกภัย และพยายามที่จะบรรลุถึงโลกที่ไร้ความเสื่อมโทรมของที่ดิน ภายในปี พ.ศ. 2573
- 15.4 สร้างหลักประกันว่าจะมีการอนุรักษ์ระบบนิเวศภูเขาและความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศเหล่านั้นเพื่อจะเพิ่มพูนขีดความสามารถของระบบนิเวศเหล่านั้นที่จะให้ผลประโยชน์อันสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายในปี พ.ศ. 2573
- 15.5 ปฏิบัติการที่จำเป็นและเร่งด่วนเพื่อลดการเสื่อมโทรมของถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติ หยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และภายในปี พ.ศ. 2563 จะปกป้องและป้องกันการสูญพันธุ์ของชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม
- 15.6 สร้างหลักประกันว่าจะมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมและยุติธรรมและส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรเหล่านั้นอย่างเหมาะสม
- 15.7 ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อจะยุติการล่าและการขนย้ายชนิดพันธุ์พืชและสัตว์คุ้มครอง และแก้ปัญหาทั้งอุปสงค์และอุปทานต่อผลิตภัณฑ์สัตว์ป่าที่ผิดกฎหมาย
- 15.8 นำมาตรการมาใช้เพื่อป้องกันการนำเข้าและลดผลกระทบของชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานในระบบนิเวศบกและน้ำและควบคุมหรือขจัด priority species ภายในปี พ.ศ. 2563
- 15.9 บูรณาการมูลค่าของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพเข้าไปสู่การวางแผนกระบวนการพัฒนายุทธศาสตร์การลดความยากจนและบัญชีทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ภายในปี พ.ศ. 2563
  - 15.a ระดมและเพิ่มทรัพยากรทางการเงินจากทุกแหล่งเพื่อการอนุรักษ์และการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศอย่างยั่งยืน
  - 15.b ระดมทรัพยากรจากทุกแหล่งและทุกระดับเพื่อสนับสนุนเงินแก่การบริหารจัดการป่าไม้ อย่างยั่งยืนและจัดหาแรงจูงใจที่เหมาะสมสำหรับประเทศกำลังพัฒนาให้เกิดความก้าวหน้าในการบริหารจัดการ ซึ่งรวมถึงการอนุรักษ์และการปลูกป่า
  - 15.c เพิ่มพูนการสนับสนุนในระดับโลกสำหรับความพยายามที่จะต่อสู้กับการล่า การเคลื่อนย้ายชนิดพันธุ์คุ้มครอง รวมถึงโดยการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่น

เป้าหมายที่ 16: ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพลึบฝังดีชอบและครอบคลุมในทุกระดับ

- 16.1 ลดความรุนแรงทุกรูปแบบและอัตราการตายที่เกี่ยวข้องในทุกแห่งให้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ
- 16.2 ยุติการข่มเหง การใช้หาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง การค้ามนุษย์ ความรุนแรงและการทรมานทุกรูปแบบที่มีต่อเด็ก
- 16.3 ส่งเสริมนิติธรรมทั้งในระดับชาติและระหว่างประเทศและสร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมแก่ทุกคน
- 16.4 ลดการลักลอบเคลื่อนย้ายอาวุธและเงิน เสริมความแข็งแกร่งของกระบวนการติดตามและการส่งคืนสินทรัพย์ที่ถูกขโมยไป และต่อสู้กับอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรทุกรูปแบบ ภายในปี พ.ศ. 2573
- 16.5 ลดการทุจริตในตำแหน่งหน้าที่และการรับสินบนทุกรูปแบบ
- 16.6 พัฒนาสถาบันที่มีประสิทธิภาพลึบฝังดีชอบและโปร่งใสในทุกระดับ

- 16.7 สร้างหลักประกันว่าจะมีกระบวนการตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบ ครอบคลุม มีส่วนร่วมและมีความเป็นตัวแทนที่ดีในทุกระดับการตัดสินใจ
- 16.8 ขยายและเสริมความแข็งแกร่งของการมีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนาในสถาบันที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลโลก
- 16.9 จัดให้มีเอกลักษณ์ทางกฎหมายสำหรับทุกคนโดยรวมถึงการให้มีสถิติภายในปี พ.ศ. 2573
- 16.10 สร้างหลักประกันว่าสาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีการปกป้องเสรีภาพขั้นพื้นฐานโดยเป็นไปตามกฎหมายภายในประเทศและความตกลงระหว่างประเทศ
  - 16.a เสริมความแข็งแกร่งของสถาบันระดับชาติที่เกี่ยวข้องโดยรวมถึงกระทำผ่านทางความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อสร้างขีดความสามารถในทุกกระดับ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา เพื่อจะป้องกันความรุนแรงและต่อสู้กับการก่อการร้ายและอาชญากรรม
  - 16.b ส่งเสริมและบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 17: สร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
(สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

- 17.1 เสริมความแข็งแกร่งของการระดมทรัพยากรภายในประเทศ โดยรวมถึงการสนับสนุนระหว่างประเทศไปยังประเทศกำลังพัฒนา เพื่อปรับปรุงขีดความสามารถของประเทศในการเก็บภาษีและรายได้อื่นๆ ของรัฐ
- 17.2 ประเทศพัฒนาแล้วจะดำเนินการให้เป็นผลตามพันธกรณีเรื่องการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) อย่างเต็มที่ โดยรวมถึงพันธกรณีที่ให้ไว้โดยประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศที่จะบรรลุเป้าหมายการมีสัดส่วน ODA/GNI ที่ให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา ร้อยละ 0.7 และมีสัดส่วน ODA/GNI ที่ให้แก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุดร้อยละ 0.15 ถึง ร้อยละ 0.20 โดยผู้ให้ ODA ควรพิจารณาตั้งเป้าหมายที่จะให้มีสัดส่วน ODA/GNI ที่ให้แก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด
- 17.3 ระดมทรัพยากรทางการเงินสำหรับประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มเติม จากแหล่งที่หลากหลาย
- 17.4 ช่วยประเทศกำลังพัฒนาในการบรรลุความยั่งยืนของหนี้ระยะยาว โดยใช้นโยบายที่ประสานงานกันที่มุ่งส่งเสริมการจัดหาเงินทุนโดยการก่อหนี้ การบรรเทาหนี้ และการปรับโครงสร้างหนี้ตามความเหมาะสม และแก้ปัญหานี้ต่างประเทศของประเทศยากจนที่มีหนี้สินในระดับสูงเพื่อลดการประสบปัญหาหนี้ (debt distress)
- 17.5 ใช้และดำเนินการให้เกิดผลตามระบอบการส่งเสริมการลงทุนสำหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด
- 17.6 เพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างประเทศและในภูมิภาคแบบเหนือ-ใต้ ใต้-ใต้ และไตรภาคี และการเข้าถึงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม และยกระดับการแบ่งปันความรู้ตามเงื่อนไขที่ตกลงร่วมกัน โดยรวมถึงผ่านการพัฒนาการประสานงานระหว่างกลไกที่มีอยู่เดิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับของสหประชาชาติ และผ่านทางกลไกอำนวยการความสะดวkd้านเทคโนโลยี
- 17.7 ส่งเสริมการพัฒนา การถ่ายทอด และการเผยแพร่เทคโนโลยี ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้กับประเทศกำลังพัฒนา ภายใต้เงื่อนไขที่อำนวยความสะดวกแก่ประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งตามเงื่อนไขสิทธิพิเศษตามที่ตกลงร่วมกัน
- 17.8 ให้ธนาคาร เทคโนโลยี และกลไกการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม สำหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุดทำงานได้อย่างเต็มที่ภายในปี พ.ศ. 2560 และเพิ่มพูนการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

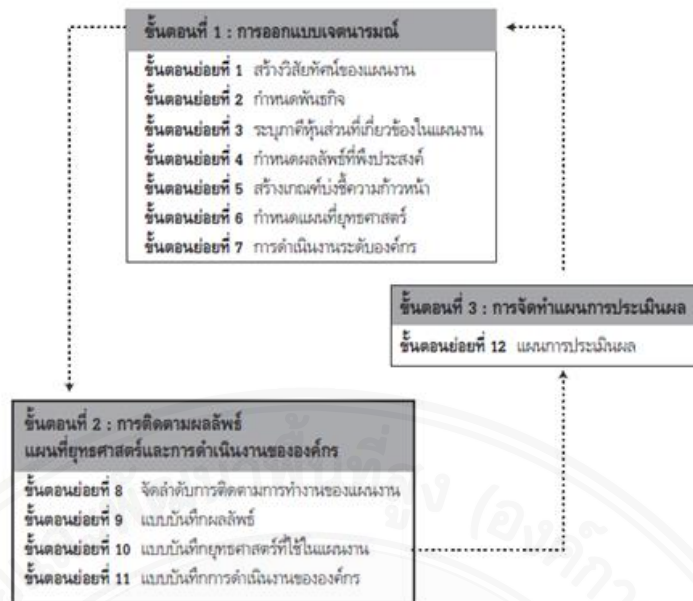
- 17.9 เพิ่มพูนการสนับสนุนระหว่างประเทศสำหรับการดำเนินการด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถที่มีประสิทธิภาพและมีการตั้งเป้าในประเทศกำลังพัฒนาเพื่อสนับสนุนแผนระดับชาติที่จะดำเนินงานในทุกเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงผ่านทางความร่วมมือแบบเหนือ-ใต้ ใต้-ใต้ และไตรภาคี
- 17.10 ส่งเสริมระบบการค้าพหุภาคีที่เป็นสากล มีกติกา เปิดกว้าง ไม่เลือกปฏิบัติ และเสมอภาค ภายใต้องค์การการค้าโลก รวมถึงผ่านข้อสรุปของการเจรจาภายใต้วาระการพัฒนารอบโดฮา
- 17.11 เพิ่มส่วนแบ่งการส่งออกของประเทศกำลังพัฒนาให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยมุ่งเพิ่มส่วนแบ่งของประเทศพัฒนาน้อยที่สุดในการส่งออกทั่วโลกให้สูงขึ้น 2 เท่าในปี พ.ศ. 2563
- 17.12 ทำให้เกิดการดำเนินการในเวลาที่เหมาะสมในเรื่องการเข้าถึงตลาดปลอดภาษีและปลอดการจำกัดปริมาณในระยะยาวสำหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด โดยให้สอดคล้องกับคำตัดสินขององค์การการค้าโลก โดยรวมถึงการสร้างหลักประกันว่ากว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่มีการให้สิทธิพิเศษทางการค้าที่ใช้กับประเทศพัฒนาน้อยที่สุดจะมีความโปร่งใสและเรียบง่ายและมีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงตลาด
- 17.13 เพิ่มพูนเสถียรภาพเศรษฐกิจมหภาคของโลก โดยรวมถึงผ่านทางการประสานงานนโยบายและความสอดคล้องเชิงนโยบาย
- 17.14 สร้างกรอบนโยบายที่เหมาะสมในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ บนฐานของยุทธศาสตร์การพัฒนา ที่เอื้อประโยชน์แก่คนจน (pro-poor) และคำนึงถึงความละเอียดอ่อนเชิงเพศภาวะ (gender-sensitive) เพื่อส่งเสริมให้มีการเร่งการลงทุนเพื่อปฏิบัติการขจัดความยากจน
- 17.15 เคารพพื้นที่ทางนโยบายและความเป็นผู้นำของแต่ละประเทศที่จะสร้างและดำเนินงานตามนโยบายเพื่อการขจัดความยากจนและการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 17.16 ยกระดับหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยร่วมเติมเต็มโดยหุ้นส่วนความร่วมมือจากภาคส่วนที่หลากหลายซึ่งจะระดมและแบ่งปันความรู้ ความเชี่ยวชาญ เทคโนโลยี และทรัพยากรทางการเงิน เพื่อจะสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกประเทศ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา
- 17.17 สนับสนุนและส่งเสริมหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาครัฐ-ภาคเอกชน และประชาสังคม สร้างบนประสบการณ์และกลยุทธ์ด้านทรัพยากรของหุ้นส่วน
- 17.18 ยกระดับการสนับสนุนด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถให้กับประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงประเทศพัฒนาน้อยที่สุดและรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก ให้เพิ่มการมีอยู่ของข้อมูลที่มีคุณภาพ ทันเวลาและเชื่อถือได้ จำแนกตามรายได้ เพศ อายุ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สถานะการอพยพ ความพิการ ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามบริบทของประเทศ ภายในปี พ.ศ. 2563
- 17.19 ต่อยอดจากข้อริเริ่มที่มีอยู่แล้วในการพัฒนาการวัดความก้าวหน้าของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และสนับสนุนการสร้างขีดความสามารถด้านสถิติในประเทศกำลังพัฒนา ภายในปี พ.ศ. 2573

2.3 แผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping)

สมพร อิศวิลานนท์ (2561) อธิบายว่าแผนที่ผลลัพธ์เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมหรือความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับภาคีชุมชนเป้าหมายหรือเป็นกลไกการจัดการที่มุ่งผลงานหรือผลสัมฤทธิ์ (result based management) ของภาคีเป้าหมายต่างๆ (boundary partners) เป็นหลัก ทั้งนี้ การที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์เกิดขึ้นได้นั้น จะต้องมิกิจกรรมหรือกลไกในการแทรกแซง (intervention) ผ่านกระบวนการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ การทำให้มีความตระหนักถึง ตลอดจนการสร้างทัศนคติที่ดี ซึ่งปัจจัยดังกล่าวหากเกิดขึ้นแล้ว จะทำให้ภาคีเป้าหมายต่างๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรม (behavior) ความสัมพันธ์ (relationship) หรือการกระทำ (actions) ตามมา และเป็นกลไกสำคัญที่จะเป็นพลังผลักดันขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social change) ตามมา ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้วการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างหลากหลายทั้งโดยเจตนาและไม่ได้เจตนา ทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้วิธี outcome mapping ยังให้ความสำคัญกับการอธิบายปรากฏการณ์ของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร และทำไมจึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น วิธี outcome mapping มุ่งเน้นการจัดการเพื่อสร้างผลลัพธ์จากผลผลิต โดยโครงการมีบทบาทเพียงเป็นผู้สนับสนุนให้กับภาคีหุ้นส่วนต่างๆ ได้เข้าถึงทรัพยากร ความคิดใหม่ และโอกาสต่างๆ พร้อมกับการสร้างความตระหนักรู้ (awareness) การเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) การปรับทัศนคติ (attitude) การสร้างแรงบันดาลใจ (aspiration) ให้เกิดขึ้นกับภาคีหุ้นส่วน

International Development Research Centre (IDRC) ประเทศแคนาดา ระบุว่า แผนที่ผลลัพธ์เป็นเครื่องมือที่ใช้ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานที่มาเสริมวิธีการประเมินผลรูปแบบเดิม โดยให้ความสนใจการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องในแผนงานพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความสัมพันธ์ กิจกรรม หรือการกระทำของคน กลุ่มคน หรือองค์กร การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องโดยตรงจากกิจกรรมของแผนงานหรือไม่ก็ได้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้ มีเป้าหมายที่การมีส่วนร่วมทำให้ความเป็นอยู่ของคนและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น โดยอาศัยเครื่องมือเทคนิค และทรัพยากรใหม่ ที่ได้จากการประสานการพัฒนา แผนที่ผลลัพธ์ถูกพัฒนาขึ้นบนหลักคิดที่ว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแผนงานพัฒนาเป็นผู้ควบคุมการเปลี่ยนแปลงที่พึงเกิดจากการพัฒนา ส่วนคนนอกเป็นเพียงผู้อำนวยกระบวนการเปลี่ยนแปลงโดยช่วยให้เข้าถึงความรู้ โอกาส และทรัพยากรใหม่ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง การจัดทำแผนที่ผลลัพธ์ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก 12 ขั้นตอนย่อย ดังแสดงในภาพ

ภาพที่ 2 ขั้นตอนของแผนที่ผลลัพธ์
ที่มา: พิกุล สิทธิประเสริฐกุล (ผู้แปล) (2547)

2.4 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เบญจพรรณ เอกะสิงห์ และคณะ (2558) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของชุมชนในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง รวมถึงปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบนพื้นที่สูง ประกอบด้วย โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ปางแดงใน โหล่งขุด ห้วยเป้า ปากกล้วย ปางหินผวน ซึ่งอยู่ลุ่มน้ำปิง จังหวัดเชียงใหม่ แม่สลอง ในลุ่มน้ำกก-โขง จังหวัดเชียงราย ขุนสถาน ลุ่มน้ำน่าน จังหวัดน่าน และแม่สลอง ลุ่มน้ำสาละวิน จังหวัดตาก โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 908 ตัวอย่าง จากครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมกับ สวพส. จำนวน 411 ราย กลุ่มครัวเรือนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมบางส่วน อาจได้รับความรู้หรือการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์บางส่วน แต่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่ จำนวน 100 ราย และกลุ่มครัวเรือนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับ สวพส. จำนวน 397 ราย นอกจากนั้นยังได้มีการสนทนากลุ่มแบบเจาะลึกในทุกพื้นที่ที่ศึกษา โดยใช้แนวคิดการดำรงชีพที่ยั่งยืน (SLF) ซึ่งปรับปรุงโดย OECD (2011b) มาเป็นกรอบในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลด้านคุณภาพชีวิต แยกความกินดีอยู่ดีออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นคุณภาพชีวิต ประกอบด้วยองค์ประกอบ สถานะด้านสุขภาพ ความสมดุลของการทำงานและการใช้ชีวิตด้านอื่น การศึกษาและทักษะ ความสัมพันธ์ทางสังคม การมีส่วนร่วมและการปกครอง คุณภาพสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยส่วนบุคคล และความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย ส่วนที่ 2 เป็นสภาพความเป็นอยู่ด้านรายได้ การจ้างงาน และความมั่นคงทางอาหาร โครงการศึกษาวิจัยนี้เน้นการวัดผลลัพธ์ในการดำรงชีพ ซึ่งหมายถึงคุณภาพชีวิตและความกินดีอยู่ดี โดยเชื่อมโยงกับปัจจัยด้านทุนทางสังคม เพื่อหาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ในการดำรงชีพ

พิสิษฐ์ พงศาปรมัตต์ และคณะ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาชุมชนไปสู่ชุมชนเข้มแข็งจากการจัดการความรู้ของมูลนิธิโครงการหลวง ในสถานีวิจัยเกษตรอินทรีย์ โดยมีการวิจัยเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกคณะกรรมการมูลนิธิโครงการหลวง ผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง รวมทั้งการศึกษาเชิงปริมาณในกลุ่มเกษตรกร พบการจัดการความรู้ของมูลนิธิโครงการหลวงเพื่อมุ่ง

ส่งเสริมให้เกษตรกรในเขตพื้นที่สูงให้มีคุณภาพ ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยการส่งเสริมภาคเกษตร ผ่านการสนับสนุนการทดสอบ สาธิต วิจัย และสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยรูปแบบ การจัดการ ความรู้ของมูลนิธิโครงการหลวงเผยแพร่องค์ความรู้ด้วยวิธีการจัดการความรู้ผ่านระบบ การจัดการของโครงการหลวง สถานที่ตั้งของโครงการหลวง ฝ่ายพัฒนา สถานีหลัก รูปแบบของ เอกสาร สิ่งพิมพ์ งานวิจัย เทคโนโลยีสื่อต่างๆ และตัวบุคคล นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ โดยแบ่ง การจัดการความรู้ออกเป็นส่วนย่อยๆ ของการเปลี่ยนผ่านความรู้จากแหล่งความรู้ไปสู่การใช้ความรู้ อันประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การแสวงหาความรู้ การสร้างองค์ความรู้ การดำเนินการ และจัดเก็บ รวบรวมความรู้หรือการถ่ายทอดความรู้ เผยแพร่ความรู้ไปสู่การปฏิบัติกับภาคเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ โครงการหลวงเปิดโอกาสให้คนในชุมชนร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาและพัฒนา ในลักษณะของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขา ชุมชน องค์กรระดับท้องถิ่น สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานภาครัฐ ผลจากการส่งเสริมการเกษตรของโครงการหลวงส่งผลให้ ประชาชนในชุมชนพื้นที่สูงได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น มีความปลอดภัยมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน สุขภาพ ดีขึ้น และรายได้ต่อครอบครัวสูงขึ้น นอกจากนี้แล้วชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชน ว่าครอบครัวสามารถเลี้ยงดูตนเองได้โดยไม่เป็นภาระและสามารถพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้จัดจำหน่าย เองได้ ซึ่งผลการศึกษาเชิงคุณภาพดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงปริมาณจากการสอบถาม ความคิดเห็นของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของสถานีเกษตรหลวงอินทนนท์ที่มีต่อการจัดการความรู้ ของมูลนิธิโครงการหลวงในการพัฒนาพื้นที่เขตภาคเหนือของประเทศไทย พบว่าเกษตรกรที่เป็น สมาชิกของสถานีเกษตรหลวงอินทนนท์ส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนภายในโครงการหลวงมีความรักท้องถิ่น รักชุมชนมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ชุมชนภายในโครงการหลวงสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยความสามารถ ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ชุมชนภายในโครงการหลวงเป็นชุมชนที่มีบุคคลที่หลากหลายมารวมกัน ชุมชนภายในโครงการหลวงมีจิตเอื้ออาทรต่อกัน และชุมชนโครงการหลวงสามารถใช้ทรัพยากรต่างๆ ในชุมชนได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

สมพร โกมารทัต และคณะ (2560) สำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบท ประเทศไทยและทางเลือก มาตรการทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน เพื่อศึกษาสถานะปัจจุบันของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการขจัดความยากจน (เป้าหมายที่ 1) รวมถึงการวิเคราะห์ความสอดคล้องของเป้าประสงค์ (Targets) และการปรับเป้าประสงค์ใหม่ให้สอดคล้อง กับบริบทประเทศไทย รวมทั้งจัดลำดับความสำคัญของเป้าประสงค์และการประเมินสถานะด้าน มาตรการที่ภาครัฐและหน่วยงานดำเนินการอยู่ ผลการศึกษาพบว่า สถานะปัจจุบันของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการขจัดความยากจนในประเด็นของความยากจนขั้นรุนแรงของประชาชน อยู่เลยเส้นความยากจนสากลที่ 1.25 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน แต่ในส่วนเกณฑ์เส้นความยากจนสากลที่ 1.90 ดอลลาร์สหรัฐต่อวันยังไม่พบข้อมูลที่ชัดเจน ในประเด็นที่เกี่ยวกับสัดส่วนของประชาชนที่ยากจน การคุ้มครองทางสังคมขั้นพื้นฐาน การจัดสรรทรัพยากร และการสร้างกรอบนโยบายเพื่อขจัดความยากจน มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการขจัดความยากจนขององค์การสหประชาชาติ เป้าประสงค์ที่สำคัญ และต้องดำเนินการเป็นอันดับแรกสำหรับประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ เป้าประสงค์ 1.3 ประเทศไทยมีความพร้อมในการบรรลุเป้าหมายที่ 1 ในทุกเป้าประสงค์เนื่องจาก มีองค์ความรู้ นโยบาย และมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวกับเป้าประสงค์และตัวชี้วัดในเป้าหมายที่ 1 พร้อมกันนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดลำดับความสำคัญของเป้าประสงค์ต่างๆ ภายใต้เป้าหมายที่ 1 ตามความสำคัญของ ผลกระทบและความเร่งด่วน พบว่าเป้าประสงค์ที่ 1.3 มีความสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการเป็นอันดับแรก

เนื่องจากการคุ้มครองทางสังคมเป็นการให้บริการที่ครอบคลุมประชาชนทุกคน โดยเฉพาะคนจนและคนเปราะบางให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อเป้าประสงค์ที่ 1.1 จัดความยากจนขั้นรุนแรงทั้งหมดและเป้าประสงค์ที่ 1.2 ลดสัดส่วนหญิง ชาย และเด็กในทุกช่วงวัยที่อยู่ภายใต้ความยากจนในทุกมิติ

ไพรัช พิบูลย์รุ่งโรจน์ (2560) ได้สำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมาย เป้าหมายที่ 8 การลดความเหลื่อมล้ำพบว่าประเทศไทยยังมีช่องว่างของการพัฒนาในหลายประเด็น เป้าประสงค์ที่ 8.3 ที่พิจารณาถึงสัดส่วนการจ้างงานนอกระบบนอกภาคการเกษตร ในบริบทของประเทศไทยพบว่าแรงงานนอกระบบของไทยกว่าร้อยละ 55 ทำงานในภาคการเกษตร ดังนั้นการใช้ตัวชี้วัดดังกล่าวอาจจะยังไม่เหมาะสมในบริบทของประเทศไทย สำหรับเป้าประสงค์ที่ 8.4 ซึ่งพิจารณาถึงประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากร ซึ่งถือเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่สะท้อนถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ในประเทศไทยยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดโดยตรง นอกจากนี้ประเด็นเป้าประสงค์ที่ 8.6 กล่าวถึงการลดสัดส่วนของเยาวชนที่ไม่มีงานทำ ไม่ได้อยู่ในการศึกษา การจ้างงานหรือการฝึกอบรม แต่ในบริบทของประเทศไทย พบว่ามีเยาวชนกว่าร้อยละ 13.7 ที่อยู่ในภาวะดังกล่าวและพบว่าเป็นจำนวนที่มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง แสดงถึงผลิตภาพของแรงงานที่ลดลง หรือเป้าประสงค์ที่ 8.10 กล่าวถึงการสร้างศักยภาพของสถาบันการเงินในประเทศ ซึ่งพบว่าถึงแม้ตัวชี้วัดด้านการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านธนาคารจะแสดงให้เห็นถึงการเข้าถึงที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ตัวชี้วัดดังกล่าวอาจยังไม่ครอบคลุม เนื่องจากไม่ได้พิจารณาถึงบริการด้านการเงินอื่น ๆ เช่น ประกันภัย การบริการทางการเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งเป็นที่แพร่หลายในช่วงระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมา

สมพร อิศวิลานนท์ (2561) ได้ศึกษาตัวอย่างที่ใช้แผนที่ผลลัพธ์ในการบริหารจัดการงานวิจัยชุดโครงการการขยายโอกาสธุรกิจโคเนื้อไทย โดยมีผลผลิต (outputs) ในระยะแรก 9 เรื่อง ได้แก่ (1) การจัดทำข้อมูลองค์ความรู้ เช่น สถานภาพและระบบการผลิตโคเนื้อตามภูมิภาค อุตสาหกรรมการผลิตโคเนื้อและเนื้อโค (2) รูปแบบผลผลิตภัณฑ์เนื้อแปรรูปและอาหารจากเนื้อโคไทย (3) หลักสูตรการฝึกอบรม (4) การจัดการประชุมวิชาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเนื้อสัตว์ (5) การสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเนื้อสัตว์ (6) การจัดทำบทความเอกสารวิจัย (7) การจัดทำเอกสารเผยแพร่ (8) ต้นแบบระบบมาตรฐานการผลิตในโซ่อุปทานเนื้อโค และ (9) รูปแบบตราสินค้า “เนื้อโคไทยธรรมชาติ” รวมทั้งผลผลิตระยะที่ 2 จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ (1) นวัตกรรมการผลิตอาหารโคเนื้อด้วยอาหารหมัก (2) ข้อเสนอแนะยุทธศาสตร์โคเนื้อของไทย (3) รูปแบบลักษณะทางการตลาดของเนื้อโคนมขุนและการขยายโอกาส และ (4) รูปแบบการสร้างพันธมิตรธุรกิจเชิงแนวตั้ง จุดเด่นของชุดโครงการวิจัย คือ ไม่เพียงแต่สร้างผลผลิต แต่ขยายขอบเขตไปสู่การแสวงหาเป้าหมายในระยะยาวที่โครงการสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับภาคีหุ้นส่วนในด้านต่างๆ การขับเคลื่อนขยายผลในทางตรงสู่การสร้างผลลัพธ์ คือภาคีหุ้นส่วนได้นำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เนื้อโค มาตรฐานโรงฆ่าและ การตรวจสอบย้อนกลับ การจัดห่วงโซ่อุปทานปลายน้ำ รวมถึงการเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณะและการตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาให้เกิดสินค้าคุณภาพสำหรับการขยายผลในทางอ้อม พบว่าคณะกรรมการวิชาการเกษตรและสหกรณ์ สถาบันบัญญัติแห่งชาติได้นำองค์ความรู้จากชุดโครงการวิจัยไปใช้ในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าผลผลิตจากชุดโครงการวิจัยไปสู่ขอบเขตของผลลัพธ์ สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและความสัมพันธ์ทั้งในทางตรงและทางอ้อม